

יכון בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד 1 דמילוי יוד דשם ב"ן להשאיר בו הארה מתוספת נשמה של שבת שעברה

א ושמע יתרו רבא דמדין
תמוהי דמשה ית כל די עבד
יי למשה ולישראל עמיה ארי
אפיק יי ית ישראל ממצרים:

יח א וישמע יתרו כהן מדין חתן משה את
כל אשר עשה אלהים למשה ולישראל
עמו כי הוציא ידוה את ישראל ממצרים:

18 (1) And Yitro Moshe's father-in-law, the priest of Midyan, heard all that God had done for Moshe and for Israel, His people — that the Lord had taken Israel

RASHI

רש"י

(1) And Yitro ... heard — *What news did he hear that [made such a great impression upon him that] he came? The splitting of the Sea of Reeds and the war with Amalek. (Zevachim 116a, and Mekhilta) Yitro* — *He was called by seven names: Re'uel, Yeter, Yitro, Chovev, Chever, Keini, [and] Putiel (Mekhilta). [He was called] Yeter (יתר — extra) because he caused a parshah to be added (שיתר) to the Torah [namely.] ואתה (מכילתא) — “But you shall choose (below verse 21). [He was called] Yitro (יתרו) [to indicate that] when he converted and fulfilled the mitzvot, a letter [י] was added to his name. [He was called] Chovev (חובב) [which means lover] because he loved (שחבב) the Torah. And Chovev was indeed Yitro, as it is said;*

(א) וישמע יתרו. מה שמועה שמע ובא קריעת ים סוף ומלחמת עמלק: יתרו. שבע שמות נקראו לו רעואל יתר יתרו חובב חבר קיני פוטיאל (מכילתא) יתר על שם שיתר פרשה אחת בתורה ואתה תחזה. יתרו לכשנתגיר וקים המצות הוסיפו לו אות אחת על שמו. חובב שחבב את התורה וחובב הוא יתרו שנאמר מבני חבב חתן משה. ויש אומרים רעואל אביו של יתרו היה ומזהו אומר ותבאנה אל רעואל אביהן שהתינוקות קורין לאבי אביהן אבא. בספרי: חתן משה. (מכילתא) כאן היה יתרו מתכבד במשה אני חותן המלך ולשעבר היה משה תולה הגדלה בחמיו שנאמר וישב אל יתר חותנו: למשה ולישראל. שקול משה כנגד כל ישראל: את כל אשר עשה. להם בירידת המן ובבאר ובעמלק: כי הוציא ה' וגו'. זו גדולה על כלם (מכילתא):

“Of the children of Chovev, Moshe's father-in-law.” (Judges 4:11) Others say that Re'uel was Yitro's father. [If so,] then why does it [Scripture] say [referring to the daughters of Yitro]; “They came to their father Re'uel” (Exodus 2:18)? Because [young] children call their grandfather “Father.” [This appears] in Sifri (Beha'alotekha 10:29). **Moshe's father-in-law** — *Here Yitro prides himself with [his relationship to] Moshe, [saying,] “I am the king's father-in-law.” But in the past, Moshe would attribute greatness to his [relationship to his] father-in-law, as it is said; “[So Moshe went.] He returned to Yeter, his father-in-law.” (Exodus 4: 18) (Mekhilta) For Moshe and for Israel* — *[Is not Moshe already included in Israel? However, this teaches us that] Moshe was equal to all of Israel. (Mekhilta) All that ... had done* — *for them, with the descent of the manna, with the well, and with Amalek. That the Lord had taken Israel out ... — [Although this is included in “All that God had done ...,” since] this was the greatest of them all [it is mentioned specifically]. (Mekhilta)*

ב וידבר יתרו חמוהי דמשה ית צפורה אמת משה בתר דפטרסה: ג וית תרין בנהא די שום חד גרשם ארי אמר דיר הויתי בארעא נוכראה: ד ושום חד אליעזר ארי אלהא דאבא הוה בסעדי ושוכני מחרבא דפרעה: ה ואתא יתרו חמוהי דמשה ובנוהי ואתתיה לות משה למדברא די הוא שרי תמן לטורא דאתגלי

ב וַיִּקַּח יִתְרוֹ חֹתֵן מֹשֶׁה אֶת־צִפּוֹרָה אִשְׁתּוֹ מֹשֶׁה אַחֵר שְׁלוּחֵיהֶּ: ג וְאֵת שְׁנֵי בָנֶיהָ אֲשֶׁר שָׁם הָאֶחָד גֵּרְשֹׁם כִּי אָמַר גֵּר הֵייתִי בְּאֶרֶץ נֹכְרִיָּה: ד וְשֵׁם הָאֶחָד אֱלִיעֶזֶר כִּי־אֱלֹהֵי אָבִי בְּעֶזְרִי וַיִּצְלַנִּי מִחֶרֶב פְּרַעֲוֹה: ה וַיָּבֹא יִתְרוֹ חֹתֵן מֹשֶׁה וּבָנָיו וְאִשְׁתּוֹ אֶל־מֹשֶׁה אֶל־הַמִּדְבָּר אֲשֶׁר־הוּא חֲנֵה שָׁם הָרֶ

out of Egypt. (2) So Moshe's father-in-law, Yitro, took Tzipporah, the wife of Moshe, after she had been sent away; (3) And her two sons, one of whom was named Gershom, for he [Moshe] said; I was a stranger in a foreign land, (4) And the name of the other one was Eliezer, because [Moshe said]; The God of my father came to my aid and rescued me from the sword of Pharaoh. (5) Now Yitro, Moshe's father-in-law, and his [Moshe's] sons and his wife came to Moshe, to

RASHI

(2) **After she had been sent away** — *When the Holy One Blessed is He said to Moshe in Midyan; “Go return to Egypt So Moshe took his wife and sons,” (Exodus 4:19,20) [and returned to Egypt. Then the verse states:] “So he [Aharon] went, and he met up with him at the Mountain of God.”(ibid. verse 27) He [Aharon] said to him [Moshe]; Who are these? He answered him; This is my wife whom I married in Midyan, and these are my sons. And where are you taking them to [queried Aharon]? To Egypt [answered Moshe]. Aharon said to him; We are suffering on account of the first ones [who came down to Egypt] and you want to add to them! So Moshe then said to her; Go home to your father's house, whereupon she took her two sons and left [to return to Midyan].*
 (4) **And rescued me from the sword of Pharaoh** — *When Datan and Aviram revealed the matter of the Egyptian [whom Moshe had killed] (see above 2:1-15) and he [Pharaoh] sought to execute Moshe, his neck [miraculously] became as hard as a pillar of marble [and he was thus actually saved from the sword of Pharaoh].*
 (5) **To the desert** — *We already know that he was in the desert [as the entire last parshah describes in detail]. However, the verse relates this to us in praise of Yitro. Since, at that time, he was living amidst great world*

רש"י

(ב) אחר שלוחיה. בשאמר לו הקב"ה במדין לך שב מצרים ויקח משה את אשתו ואת בניו וגו' ויצא אהרן לקראתו ויפגשו בהר האלהים. אמר לו מי הם הללו אמר לו זו היא אשתי שנשאתי במדין ואלו בני. אמר לו והיכן אתה מוליכן אמר לו למצרים. אמר לו על הראשונים אנו מצטערים ואתה בא להוסיף עליהם אמר לה לכי לבית אביר נטלה שני בניה והלכה לה: (ד) ויצלני מחרב פרעה. בשגלו דתן ואבירים על דבר המצרי ובקש להרוג את משה נעשה צוארו כעמוד של שיש (מכילתא): (ה) אל המדבר. אף אנו יודעים שבמדבר היה אלא בשבחו של יתרו דבר הכתוב שהיה יושב בכבודו של עולם ונדבו

עלוהי יקרא די: ו ואמר
למשה אנא חמוך יתרו אתי
לותך ואתתך ותרינ בנהא
עמה:

האלהים: ו ויאמר אל-משה אני חתנך
יתרו בא אליך ואשתך ושני בניה עמה:

the desert where he was encamped, by the mountain of God. (6) And he said to Moshe, I, Yitro, your father-in-law, am coming to you, with your wife and her two sons with her.

RASHI

honor, yet his heart inspired him to go out to the desert, a place of desolation, in order to hear words of Torah. (Mekhilta) (6) And he said to Moshe — [Since Moshe had not yet gone out to meet him (see verse 7), the meaning must be,] through a messenger. I,

Yitro, your father-in-law ... [with your wife and her two sons] — If you will not come out [to greet us] on my account, then come out on account of your wife, and if you do not come out [to greet us] on account of your wife, then come out on account of her two sons.

(Mekhilta)

רש"י

לבו לצאת אל המדבר מקום תהו לשמוע דברי תורה: (ו) ויאמר אל משה. על ידי שליח: אני חתנך ויתרו וגו'. אם אין אתה יוצא בגיני צא בגין אשתך ואם אין אתה יוצא בגין אשתך צא בגין שני בניה (מכילתא):

PROPHETS Isaiah 6

א בשתא דאתנגע בה מלכא
עזיה אמר נבא חזיתי ית יקרא
דיי שרי על פורסיה רם
ומתנטל בשמי מרומא ומזיו
יקריה אתמלי היכלא:
ב שמשין קדישין ברומא

ו א בשנת מות המלך עזיהו ואראה את-אדני ישב
על-פסא רם ונשא ושוליו מלאים את-ההיכל:
ב שרפים עמדים ו ממעל לו שש כנפים שש
כנפים לאחד בשתים ו יכסה פניו ובשתים יכסה

קדמוהי שתא גפין לתד שתא גפין לתד בתרין מכסי אפוהי דלא חזי ובתרין מכסי גויתיה דלא מתחזי

6 (1) In the year of the death of king Uzziah, I saw the Lord sitting upon a throne, high and exalted, and His Lower Extremity filled the Temple. **(2)** Above [in service] for Him stood the seraphim; each one had six wings; with two, he covered his face, and with two, he covered his feet, and with two, he did

RASHI

(1) Of the death — *When he was stricken with leprosy. ושוליו — Means His Lower Extremity, i.e., I saw Him sitting on the Throne in heaven, but His Feet were in the Temple and His footstool was in the Sanctuary. (2) Above — In heaven. For Him — I.e., to serve Him. With two, he covered*

his face — So as not to look at the Divine Presence.

רש"י

(א) בשנת מות. כשנצטרע: ושוליו. תחתיתו ראיתיו יושב פסא בשמים ורגליו בהיכל הדם מרגלותיו בבהמ"ק: (ב) ממעל. בשמים: לו. לשמשו: בשתים יכסה פניו. שלא יביט לצד השכינה:

ובתרין משמש: ג ומקבלין
 דין מן דין ואמרין קדיש
 בשמי מרומא עלאה בית
 שכנתיה קדיש על ארעא
 עובד גבורתיה קדיש לעלם
 ולעלמי עלמיא יי צבאות
 מליא כל ארעא זיו יקריה:
 ד וזעו אילות ספי היכלא מקל
 מלולא ובית מקדשא אתמלי
 אמטתא: ה ואמרית וי לי ארי
 חבית ארי גבר חיב לאוכחא
 אנא ובגו עמא דמנעל בחובין אנא יתיב ארי ית יקר שכנת מלך עלמיא יי צבאות חזאה עיני:
 ו ואשתדי לותי חד מן שמשיא ובפומיה ממלל דקביל מן קדם דשכנתיה על פורסי יקרא בשמי
 מרומא עיל מן מדבחא:

רגליו ובשתים יעופף: ג וקרא זה אל-זה ואמר
 קדוש קדוש קדוש ידוה צבאות מלא כל-הארץ
 כבודו: ד וינעו אמות הספים מקול הקורא והבית
 ימלא עשן: ה ואמר אוי-לי כי-נדמיתי כי איש
 טמא-שפתים אנכי ובתוך עם-טמא שפתים אנכי
 ישב כי את-המלך ידוה צבאות ראו עיני: ו ויעף
 אלי אחד מן-השרפים ובידו רצפה במלקחים לקח
 מעל המזבח:

fly. (3) And one cried out to another, saying, Holy, holy, holy, is the Lord of Hosts; the whole earth is full of His glory. (4) And the doorposts quaked at the voice of he who cried out, and the House was filled with smoke. (5) Then said I, Woe is me! for I am undone; because I am a man of unclean lips, and I dwell in the midst of a people of unclean lips; for my eyes have seen the King, the Lord of Hosts. (6) And one of the seraphim flew to me, having a live coal in his hand, which he had taken with tongs off the altar.

RASHI

With two he covered his feet — *For modesty. He did fly* — *To serve [and fulfill his missions].* (3) **And one cried out to another** — *They would take permission from each other [so that one would not begin before all were ready].* (4) **אמות הספים** — *These are the doorposts of the entrance to the Temple. The voice of he who cried* —

רש"י
 יכסה רגליו. לצניעות: יעופף. משמש: (ג) וקרא זה אל זה. נוטלין רשות זה מזה: (ד) אמות הספים. הם מזוזות פתח ההיכל: מקול הקורא. מקול המלאכים הקוראים: ימלא. נתמלא: (ה) כי נדמיתי. נכרתי והריני מת: טמא שפתים. המגועל בחובין: (ו) רצפה. גחלת: במלקחים. בצבת: מעל המזבח. שבהיכל:

I.e., from the cry of the angles calling out. Here meaning נתמלא, was filled. (5) **Undone** — *I shall be cut off and will die. Unclean lips* — *Defiled with sin.* (6) **רצפה** — *A coal. במלקחים* — *With tongs. Off the altar* — *Of the Temple.*

Writings Mishlei 15

כתובים משלי פרק טו

י מוסר רע לעזב ארח שונא תוכחת ימות: י מרדוּתָא דבישא מטעיא אורחיה ומן דסני מכסנותא

(10) Harsh discipline awaits the one who forsakes the way; and he who despises

ימות: יא שׁיֹול וְאֹבְדָנָא קָדָם
 אֱלֹהָא אָף לְבִי בַר נְשָׂא: יב לָא
 רַחֵם מִמִּיקְנָא לְמִן דְּמַכְסֵן לִיה
 וּלְוֹת חֲכִימִי לָא אֹזֵל: יג לְבָא
 חֲדִיא מְשִׁפִּיר אֲפִי וּבְכִיבָא
 דְּלְבָא רוּחָא מְמַכְתָּא: יד לְבָא
 דְּמַתְבִּין בְּעֵי יְדִיעָתָא וּפּוּמְהוֹן
 דְּסַכְלִי שְׁטִיתָא: טו כָּל יוֹמִי

יא שְׂאוּל וְאֹבְדוֹן נִגְדָה אֶף כִּי־לְבוֹת בְּנֵי־אָדָם:
 יב לָא יֶאֱהַב־לֵץ הוֹכֵחַ לוֹ אֶל־חֲכָמִים לָא יִלְךְ:
 יג לֵב שִׂמְחָה יִיטֵב פָּנִים וּבְעַצְבַּת־לֵב רוּחַ נִכְאָה:
 יד לֵב נְבוֹן יִבְקֶשׁ־דַּעַת (וּפְנֵי כְּתִיב) וּפִי כְּסִילִים יִרְעֶה
 אֹולָת: טו כָּל־יְמֵי עֲנִי רָעִים וְטוֹב־לֵב מִשְׁתָּה
 תָּמִיד:

דְּמַסְכְּנָא בִישִׁין וּמִן דְּטָב לְבִיה מְשַׁקֵּיא תְדִירָא:

rebuke shall die. (11) The grave and destruction are before the Lord; how much more so are the hearts of the children of men? (12) A scorner does not like to be rebuked; nor will he go to the wise. (13) A merry heart makes a cheerful countenance; but by sorrow of the heart, the spirit is broken. (14) The heart of the understanding person seeks knowledge; but the mouth of fools befriends foolishness. (15) All the days of the poor are bad; but he who has a merry heart has a continuous feast.

RASHI

רש"י

(10) **Harsh discipline** — *Harsh suffering. The one who forsakes the way* — *Of the Holy One, Blessed is He.* (11) **The grave and destruction** — *Means Gehinnom. Are before the Lord* — *It is revealed before Him all that are there.* **כי אף** — *A kal va-chomer.* (13) **A merry heart** — *If you make merry the heart of the Holy One, Blessed is He, by following His ways. Makes a cheerful [countenance]* — *He will show a cheerful countenance to do your will, but if you sadden Him, He will show you a breaking spirit, a spirit of fury.* (14) **ירעה** — *Befriends.* (15) **All the days of the poor** — *Even Sabbaths and Festivals, because of the change of diet [which causes stomach disorders]. But he who has a merry heart* — *Who is satisfied with his lot. A continuous feast* — *All his years seem to him as days of feasting.*

(י) מוֹסֵר רָע. יסורים רעים: לְעוֹב אֶרְחָא. שֶׁל
 הַקַּב"ה: (יא) שְׂאוּל וְאֹבְדוֹן. גִּיהֵנָם: נִגְדָה ה'. לְנִגְדָה
 פָּנָיו כָּל אֲשֶׁר בְּתוֹכָהּ: אָף כִּי. ק"ו: (יג) לֵב שִׂמְחָה.
 אִם תְּשִׂימֵהוּ לְבוֹ שֶׁל הַקַּב"ה בְּלִכְתָּרְךָ בְּדַרְכֵי: יִיטֵב.
 לֵךְ בְּפָנִים לַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ וְאִם תַּעֲצֵבְהוּ יִרְאֶה לְךָ
 רוּחַ נִכְאָה. רוּחַ שֶׁל זַעַף: (יד) יִרְעֶה. יַחֲבֵר לַעֲצָמוֹ:
 (טו) כָּל יְמֵי עֲנִי. אֲפִילוֹ שְׁבֻתוֹת וַיְמִים טוֹבִים מִשׁוּם
 שִׁנְיֵי וְסֵת: וְטוֹב לֵב. הַשְּׂמֵחַ בְּחֻלְקוֹ: מִשְׁתָּה
 תָּמִיד. כָּל שְׁנוֹתָיו דּוֹמוֹת לוֹ יְמֵי מִשְׁתָּה:

Mishnah Pe'ah, chapter 8

משנה פאה פרק ח

(1) At what point in time are all men מאימתי כל אדם מתרין בלקט. משילכו הנמושות.

רבנו עובדיה מברטנורא

א מאימתי הנמושות. אית דמפרשי זקנים ההולכים על משענתם, ואית דמפרשי לקוטי, בתר לקוטי שמאחר שילכו

permitted to take the [leftover] *leket*? After the [elderly who are usually the] last troop of the poor [to finish collecting as they approach slowly walking with canes] had gone [after this time the poor have given up any hope of finding anything left. Thus, if indeed, there is anything remaining, it is considered ownerless]. And in the case of *peret* [individual fallen grapes] (see 7:3 above) and

olelot [small clusters] (see 7:4 above) [when are they permitted to all]? After the poor had gone into the vineyard [collected] and returned again [and collected once more]. And in the case of the olive trees? After the [period of the] descent of the second rainfall [the twenty-third of Cheshvan]? Rabbi Yehudah said; But are there not some who do not harvest their olives before the second rainfall? No; [certainly that is not sufficient time; rather, the time limit for olives is] after the poor man goes out and cannot bring back with him [more than the value of] four *issar* [which is an amount that would buy four meals, two for himself, and two for his wife; anything less than this amount does not justify his effort and he would, therefore, not go out to collect]. (2) [An *am ha'aretz*, i.e., one who is careless in the observance of the laws of purity and the Levitical gifts of *ma'aserot* and therefore, there is doubt regarding his produce whether the laws of *ma'aserot* have been followed, such produce are referred to as *demai*.] They [poor *amei ha'aretz* when they sell, however,] are to be believed concerning [the produce, that they are in fact] *leket*, *shikchah* and *pe'ah* [and are thus exempted from *ma'aserot*] during their [harvest] season, and concerning *ma'aser oni* [given in the third and sixth year to the poor], during its entire year. A Levite [*am ha'aretz*] is always trusted [regarding tithes, i.e., that the *terumot ma'aser* which the Levite gives to the priest has been separated, the same way that Israelite *amei ha'aretz* are not suspected regarding *terumah gedolah* where the penalty of eating from it, is death by the hand of Heaven]. They are not trusted [in other cases, rather], only regarding those things which men are accustomed [to give them, as is explained in the following Mishnah]. (3) They [the poor] are believed [when they

רבנו עובדיה מברטנורא

בשדה לוקטים אחר לוקטים או הזקנים הללו שמאחרים ללכת ללקט אחר הכל, כבר נתיאשו העניים מאותה שדה וכל הנמצא בה אחר כך הוא הפקר לכל, בין לעניים בין לעשירים: **רביעה שניה**. המטר נקרא רביעה מפני שהוא רובע את הארץ ומולידיה ומצמיחה כוכר הרובע את הנקבה והיא מתעברת ממנו לשון בהמתך לא תרביע (ויקרא יט). פירוש אחר, רביעה, על שם שהמטר משכיב העפר ומרביצו תרגום רובץ רביע. וזמן רביעה שניה בשנה בינונית הוא בעשרים ושלשה במרחשון: **שאינן מוסקין**. מסיקה בזיתים כמו קוצר בתבואה, בוצר בענבים, אורה בתאנים, גודר בתמרים, כך מוסק בזיתים: **ולא יהא מביא בארבעה איסרות**. דהיינו שני פונדיונים. שהפונדיון שני איסרין, ותנן אין פוחתין לעני העובר ממקום למקום מכבר בפונדיון, דהיינו מזון שתי סעודות, וכיון שאינו מביא זיתים שוה ארבעה איסרות דהיינו מזון שתי סעודות לו ושתי סעודות לאשתו, אף הוא אינו יוצא ללקוט. ואין הלכה כר' יהודה: **ב נאמנים**. העניים לומר חטים הללו של לקט שכחה ופאה הן, ופטורים מן המעשר: **בשעתן**. בשעת הקציר: **בכל שנתו**. בשנה שלישיתובשנה ששית שמעשר עני נוהג בהן: **ובן לוי נאמן לעולם**. דמעשר ראשון נוהג בכל שנה, וכיון דאמר של מעשר ראשון הם, לא חישינן שמא לא הפריש מהן תרומת מעשר, דכי היכי דלא נחשדו ישראל על תרומה גדולה, כך לא נחשדו בן לוי על תרומת מעשר: **אלא על דבר שבני אדם נוהגין כן**. נוהגים לתת להם כן ולא על דבר

say that they have received it as *ma'aser oni*] regarding wheat, but not regarding fine flour or bread [people don't usually give fine flour and bread. However, if he says that he baked it from wheat he received, he is believed]; they are believed regarding rice still in its stalk, but not when it is raw [after having been peeled] or cooked. They are believed regarding beans but not when these are pounded, whether raw or cooked. They are to be believed when they declare that their oil is from the *ma'aser oni*, but they are not believed when they claim that it is from *nikuf* olives [the few olives that remain after

harvesting the olives, at the top of the tree, that are brought down by the poor people, by knocking (*nokef*) the branches]. (4) They are believed regarding raw vegetables [to say they received them as *ma'aser oni*, since vegetables are subject to *ma'aser oni* Rabbinically], but not regarding those that are cooked, unless he had only a small quantity; for it was [sometimes] the custom of the householder [when he had cooked the stew before giving *ma'aser oni*] to take out of his stew-pot [and give the *ma'aser oni* to the poor, after it was cooked]. (5) [When one distributes *ma'aser oni*] one may not give to the poor from the threshing-floor, less than [would be satisfying, since the verse states regarding *ma'aser oni* "so that they can eat to satiety" (Deuteronomy 26:12) meaning] a half *kav* of wheat or a *kav* of barley [a *kav* = 1/6 of a *se'ah* which is four *log* or 24 eggs]. Rabbi Meir says; half a *kav* [of barley]. [One must give] a *kav* and a half of spelt, a *kav* of dried figs or a *maneh* [= 25 *sela* or 100 dinar] of pressed figs; Rabbi Akiva says; half [a *maneh*]. [One must give] half a *log* [one *log* = 1/4 *kav* which is the equivalent of six eggs, thus half a *log* would be the equivalent of three eggs] of wine; but Rabbi Akiva says; a quarter [*log*]. [One must give] a quarter [*log*] of oil; but Rabbi Akiva says; An eighth [of a *log*]. As for other kinds of produce, Abba Shaul says; [the amount given must be such] as to enable the poor man to sell them and buy with it food that is sufficient

רבנו עובדיה מברטנורא

שאינן רגילים לתת לחם כיוצא בו, ולקמן מפרש ואזיל: **ג נאמנין על החטים.** לומר של מעשר עני הם שניתן לי, אבל אין נאמנים לומר קמח ופת, זה של מעשר עני שניתן לי קמח ופת דאין דרך לחלק מעשר עני קמח ופת: **שעורה של אורז.** אית דמפרשי שבולת של אורז שלא היה דרכם לחלק אורז של מעשר עני אלא בשבולים, ואית דמפרשי שעורה של אורז קודם שנכתש במכתש והוסרה קליפתו ושעורה קורא לו, ולאחר דישה בעודו בקליפתו דרך לחלקו לעניים: **גריסין.** שטחנן בריחים של גרוסות: **נאמנין על השמן.** שדרך לחלק מעשר עני בשמן: **ואין נאמנין לומר של זיתי ניקוף הוא.** זיתי ניקוף ממתנות עניים הן שחובטים ומנקפים בזית להשיר הזיתים שנשארו מן המסיקה, וניקוף לשון כנוקף זית, ואין העני נאמן לומר שמן זה הוצאתי מזיתי ניקוף ופטור מן המעשר לפי שאין רגילין לעשות שמן מזיתי ניקוף. אבל עני האומר קמח זו או פת זו מלקט שכחה ופאה שלקטתי וטחנתי קמח ואפיתי לחם, נאמן: שדרך העני לעשות לחם מלקט שכחה ופאה: **ד נאמנים.** העניים על הירק חי לומר של מעשר עני הוא, דירק חייב במעשר מדרבנן: **דבר מועט.** נאמנים אף על המבושל, דפעמים שבעל הבית שכח מלעשר ומעשר מן המבושל מתוך הקדרה: **מלפסו.** הקדרה או הפרור שמבשל בה: **ה אין פוחתין לעניים בגורן.** כשמחלקין מעשר עני בגורן אין נותנים לכל

הקמח ולא על הפת. נאמנין על השעורה של ארז, ואין נאמנין עליו בין חי בין מבשול. נאמנין על הפול, ואין נאמנין על הגריסין, לא חיים ולא מבשלין. נאמנין על השמן, לומר של מעשר עני הוא, ואין נאמנין עליו, לומר של זיתי נקוף הוא: ד נאמנים על הירק חי, ואין נאמנים על המבשול, אלא אם כן היה לו דבר מועט, שכן דרך בעל הבית להיות מוציא מלפסו: ה אין פוחתין לעניים בגורן מחצי קב חטים וקב שעורים. רבי מאיר אומר, חצי קב. קב וחצי כסמין, וקב גרוגרות, או מנה דבלה. רבי עקיבא אומר, פרוס. חצי לג יין. רבי עקיבא אומר, רביעית. רביעית שמן. רבי עקיבא אומר, שמינית. ושאר כל הפרות, אמר אבא שאול, כדי שימכרם ויקח בהם

for two meals [all the aforementioned measures are only when they are distributed in the field. However, in the city where the poor would approach many people, any amount is sufficient (Tiferet Yisrael)]. (6) This measure [regarding the distribution of *ma'aser oni*] applies to priests, Levites and Israelites alike. Should he desire to save some [to distribute to his poor relatives], he takes

half [and saves it for his relatives] and he gives the other half away. If [after he has put away half for his relatives] he has only a very small quantity [i.e., he doesn't have enough to give the stipulated amount for each poor person], he places it [whatever he has left over] before them and they divide it amongst themselves. (7) They [those in charge of the community charity funds] must not give the wandering poor man less than a loaf [of bread] that is purchased for a *pundion*, when the price of wheat measuring four *se'ah* is a *sela* [which is a baked loaf equal to six eggs]. If he spends the night, they must outfit him for the night [i.e., a bed, pillows and cushions]. If he stays over for Shabbat, he is given food for [the required] three meals. One who has the means for two meals, must not accept anything from the *tamchuy* [i.e., the daily distribution from the community charity dish]; and if he has for fourteen meals, he may not accept any support from the *kuppah* [distributed from the communal fund every Friday for the entire week, i.e., the equivalent of fourteen meals]. The *kuppah* communal fund, is

רבנו עובדיה מברטנורא

עני ועני פחות משיעור זה, דכתיב (דברים כ) ואכלו בשערין ושבעו, תן לו כדי שבעו: **דבלה**. תאנים יבשים לאחר שנדרסים בעגול קרויין דבלה, ושוב אין נמכרים במדה אלא במשקל, להכי תני מנה דבלה, ומנה הוא משקל מאה דינרים, והדינר משקל ששה מעים, ומשקל המעה ששה עשר גרגרי שעורה: **פרס**. חצי מנה. וכל המדות האמורות במתניתין הלכה כתנא קמא והלכה כאבא שאול. ולא נאמרו דברים הללו אלא למחלק מעשר עני בגורן, אבל המחלק מעשר עני בתוך ביתו מחלק כפי רצונו ולא נתנו בו חכמים שיעור: **ו מדה זו**. דאין פוחתין לעני אמורה בכהנים ליום וישראלים, כל אחד מהם שמחלק מעשר עני בגורן לא יפחות מזה השיעור: **היה מציל**. שאין רוצה לחלק לעניים שבאו כל מעשר עני שבידו ורוצה להציל ממנו לקרוביו העניים: **נוטל מחצה**. ומצניע לצורך קרוביו: **ונותן מחצה**. לעניים שבאו, ואם לאחר שנטל מחצה והצניע לצורך קרוביו: **היה לו דבר מועט**. כלומר שלא נשאר לו כדי לתת לכל אחד מן העניים שבאו כשיעור הקצוב לעיל במתניתין, נותן לפניהם מה שנשאר בידו והן מחלקים ביניהם: **ז מכבר בפונדיון**. כבר הנמכר בפונדיון כשהחטים נמכרים ארבע סאים בסלע. וארבע סאין הן עשרים וארבעה קבין, שכל סאה היא ששה קבין, והסלע הוא ארבעה דינרים, וכל דינר ששה מעין נמצא הסלע עשרים וארבעה מעין, נמצאו כ"ד קבין לכ"ד מעין, קב לכל מעה, והמעה שני פונדיונים, הרי הכבר הנמכר בפונדיון הוא חצי קב, אבל מפני שהחנוני רוצה להשתכר לייציאת האפייה והטחינה אי אפשר שימכור הכבר שהוא חצי קב בפונדיון כפי הערך שמוכרים התבואה בשוק ארבע סאים בסלע, לפיכך לא יהיה הכבר הנמכר בפונדיון אלא רובע הקב בלבד, וכשמחלקים תבואה לעני בגורן ועליו לטחון ולאפות, אין פוחתין מחצי קב. אבל כשנותנים לו כבר אפוי לא יהיה אלא רובע הקב שהם ששה ביצים, והכי מפורש בפרק כיצד משתתפין בעירובין (דף פג). **פרנסת לינה**. מטה וכרים וכסתות: **מוזן שלש סעודות**. שחייב אדם לאכול בשבת שלש סעודות: **לא יטול מן התמחוי**. לפי שהתמחוי מתחלק בכל יום שהגבאים מחזירים על פתחי בעלי בתים בכל יום ולוקחים מהם תבשיל לצורך העניים והכלי שמשמשים בו את התבשיל נקרא תמחוי: **לא יטול מן הקופה**. לפי שהקופה מתחלקת מערב שבת לערב שבת: **נגבית בשנים**. לפי שממשכנים על הצדקה ואין עושים שררה על הצבור פחות משנים: **ומתחלקת בשלשה**. לפי שהיא כדיני ממונות ודיני ממונות

collected by two [people] and is distributed by three people. (8) One who possesses two hundred *zuz* [sufficient funds for food and clothing for one year], may not take *leket*, *shikchah*, *pe'ah* or the poor man's tithe [*ma'aser oni*]. If he possesses two hundred minus one dinar [i.e., 199 *zuz*], then even if a thousand [men] each give him [one *zuz* at the same time], he may accept [and certainly, if one man gives him a thousand *zuz* (Tiferet Yisrael)]. If his property is mortgaged to creditors, or to the *ketubah* [the marriage contract] of his wife [even if he does not contemplate divorce], he may accept [*ma'aser oni*]. He cannot be compelled to sell his house or [even] his [fine] utensils [used for the Shabbat and Festivals, in order to partake of *leket*, *shikchah*, and *pe'ah*; however, were he to apply for support from

the *kuppah* charity funds he is blocked from taking even *leket*, *shikchah*, and *pe'ah*, until he sells his fine utensils and purchases inferior ones]. (9) If a man possesses fifty *zuz* and he does business with it, he must not take [the poor gifts, since 50 profit bearing *zuz*, is equivalent to 200 non-profit bearing *zuz*]. And whoever does not need to take [charity] but still takes, will not depart from this world before being actually in need of his fellowmen; but he who needs to take and does not take, will not die before he will have come, in old age, to support others from his own [funds]. Concerning him the verse says; "Blessed be the man who trusts in the Lord and whose hope is the Lord (Jeremiah 17:7)." The same [verse] may be applied to a judge who judges with truth and integrity. And if a man is not crippled, blind, or lame, and he feigns to be one of these, he will not die in his old age before he actually becomes one of these; as it is written [in regard to the judge who judges in truth]; "Justice, justice will you pursue." (Deuteronomy 16:20) [And in regard to one who feigns;] "He who searches for evil, it shall come to him, (Proverbs 11:27). And any judge who accepts a bribe or who perverts justice will not die in old age before his eyes have become dim, as it is written; "And you must not take a bribe, for bribery blinds the clearsighted." (Exodus 23:8)

רבנו עובדיה מברטנורא

בשלשה: ח מאתים זוז. קים להו ררבנן שאלו מספיקים לשנה אחת לכסות ולמוזנות: או לכתובת אשתו. ואפי' היא יושבת תחתיו: ואת כלי תשמישו. כלים יפים שמשתמש בהם בשבתות וברגלים. והני מילי כשבא ליטול לקט שכחה ופאה ואינו נוטל מקופה של צדקה שמתפרנס בצנעא ואינו נוטל ממה שביד גבאי, אבל אם נוטל מקופה של צדקה או אין מניחין אותו ליטול אפילו לקט שכחה ופאה עד שימכור כלי תשמישו: ט מי שיש לו חמשים זוז וכו'. דחמשיין דעבדין טבין במאתים דלא עבדין: וכל מי שצריך ליטול ואינו נוטל וכו'. כגון שדוחק עצמו במלאכה ומסתפק במעשה ידיו כדי שלא יתפרנס מאחרים, אבל אם אין מעשה ידיו מספיקים לו ומסגף עצמו בחיי צער קרובין למיתה, על זה אמרו כל הצריך ליטול ואינו נוטל הרי זה שופך דמים ואסור לרחם עליו, על נפשיה לא חייס כל שכן על אחרים:

בשנים, ומתחלקת בשלשה: ח מי שיש לו מאתים זוז, לא יטל לקט שכחה ופאה ומעשר עני. הרי לו מאתים קסר דינר, אפילו אלף גותנין לו כאחת, הרי זה יטל. הרי ממשכניו לבעל חובו או לכתבת אשתו, הרי זה יטל. אין מחיבין אותו למכר את ביתו ואת כלי תשמישו: ט מי שיש לו חמשים זוז והוא נושא ונותן בהם, הרי זה לא יטל. וכל מי שאינו צריך לטל ונוטל, אינו נפטר מן העולם עד שיצטרף לבריות. וכל מי שצריך לטל ואינו נוטל, אינו מת מן הזקנה, עד שיפרנס אחרים משלו, ועליו הכתוב אומר (ירמיה יז) ברוך הגבר אשר יבטח ביי' והיה יי' מבטחו. וכן דין שדן דין אמת לאמתו. וכל מי שאינו לא חגר, ולא סומא, ולא פסח, ועושה עצמו כאחד מהם, אינו מת מן הזקנה עד שיהיה כאחד מהם, שנאמר (משלי יא) ודרש רעה תבואנו, ונאמר (דברים טז) צדק צדק תרדף. וכל דין שלוקח שחד ומטה את הדין, אינו מת מן הזקנה עד שעניניו כהות, שנאמר (שמות כג) ושחד לא תקח כי השחד יעור פקחים וגו':

Gemara Berakhot, 8a

גמרא ברכות דף ה' ע"א

Rava said to Rafram bar Papa: Let the master please tell us some of those fine things that you said in the name of Rabbi Chisda on matters relating to the Synagogue! — He replied: Thus said Rabbi Chisda: What is the meaning of the verse: “The Lord loves the gates of Zion [Tzion] more than all the dwellings of Yaakov?” (Psalms 87:2) The Lord loves the gates that are distinguished [metzuyananim] through halachah, more than the Synagogues and Houses of study [where aggadic lectures were held]. And this is that which Rabbi Chiyya bar Ammi said in the name of Ulla: Since the day that the Temple was destroyed, the Holy One, Blessed is He, has nothing in His world, but the four cubits of halachah alone. So said Abaye as well: At first, I used to study in my house and pray in the Synagogue. Since I heard the saying of Rabbi Chiyya bar Ammi in the name of Ulla: Since the day that the Temple was destroyed, the Holy One, Blessed is He, has nothing in His world, but the four cubits of halachah alone, I pray only in the place where I study. Rabbi Ammi and Rabbi Assi, though they had thirteen Synagogues in Tiberias, prayed only between the pillars where they used to study. Rabbi Chiyya bar Ammi further said in the name of Ulla: A man who lives from the labor [of his hands] is greater than the one who fears heaven. For with regard to the one who fears heaven it is written: “Fortunate is the man who fears the Lord,” (Psalms 112:1) while regarding the man who lives off his own work it is written: “When you eat the labor of your hands, fortunate shalt you be, and it shall be well with you.” (ibid. 128:2) “Fortunate shall you be,” in this world, “And it shall be well with you,” in the World to Come. But regarding the man that fears heaven, is it not written: “And it shall be well with you”? Rabbi Chiyya bar Ammi further said in the name of Ulla: A man should always live in the same town as his Rebbe. For as long as Shimi the son of Gera was alive, Shlomoh did not marry the daughter of Pharaoh. — But has it not been taught, that he should not live [in the same place]? — There is no contradiction. The former [speaks of a disciple] who is submissive to him, the other [of a disciple] who is not submissive. Rabbi Huna bar Yehudah in the name of Rabbi Menachem in the name of Rabbi Ammi said: What is the meaning of the verse: “And those who forsake

אמר ליה רבא לרפרם בר פפא לימא לן מר מהני מילי מעלייתא דאמרת משמיה דרב חסדא במילי דבי כנישתא. אמר ליה הכי אמר רב חסדא מאי דכתיב (תהלים פ"ח) אהב ה' שערי ציון מכל משכנות יעקב. אוהב ה' שערים המצוינים בהלכה יותר מבתי כנסיות ומבתי מדרשות. והיינו דאמר רבי חייה בר אמאי משמיה דעולא מיום שחרב בית המקדש אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד. ואמר אביי מריש הוה גריסנא בגו ביתאי ומצלינא בבי כנישתא כיון דשמענא להא דאמר רב חייה בר אמאי משמיה דעולא מיום שחרב בית המקדש אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד לא הוה מצלינא אלא היכא דגריסנא. רבי אמאי ורבי אסי אף על גב דהוו תליסר בי כנישתא בטבריה לא מצלי אלא ביני עמודי היכא דהוו גרסי. ואמר רבי חייה בר אמאי משמיה דעולא גדול הנהגה מגיעו יותר מירא שמים דאלו גבי ירא שמים כתיב (שם ק"ב) אשרי איש ירא את ה' ואלו גבי נהנה מיגיעו כתיב (שם ק"ח) יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא ולגבי ירא שמים וטוב לך לא כתיב ביה. ואמר רבי חייה בר אמאי משמיה דעולא לעולם ידור אדם במקום רבו שכל זמן ששמעי בן גרא קיים לא נשא שלמה את בת פרעה. והא תניא אל ידור לא קשיא הא דכתיב ליה הא דלא כתיב ליה. אמר רב הונא בר יהודה אמר רבי מנחם אמר רבי אמאי מאי דכתיב

the Lord shall be consumed”? (Isaiah 1:28)
This refers to people who leave the Torah
Scroll [while it is being read from] and go out
[from the Synagogue]. Rabbi Avahu used to
go out between one reader and the next. Rabbi Papa raised the question: What about going
out between verse and verse [during the Aramaic translation]? [Since it had been the custom
to translate each verse into Aramaic.] It remains unanswered.

(ישעי' א') ועזבי ה' יכלו זה המניח ספר תורה ויוצא.
רבי אבהו נפיק בין גברא לגברא. בעי רב פפא בין
פסוקא לפסוקא מהו תיקו:

זוהר יתרו דף פ"ח ע"א

זכור את יום השבת לקדשו. רבי יצחק אמר כתיב (שם א) ויברך אלהים את יום השביעי וכתוב במן
(שמות ט"ו) ששת ימים תלקטוהו וביום השביעי שבת לא יהיה בו. כיון דלא משתכחי ביה מזוני מה
ברכתא אשתכח ביה. אלא הכי תאנא כל ברכאן דלעילא ותתא ביומא שביעאה תליין ותאנא אמאי
לא אשתכח מנא ביומא שביעאה משום דהוא יומא מתברכאן מניה כל שיתא יומין עלאין וכל חד
וחד יהיב מזונייה לתתא כל חד ביומיו מההיא ברכה דמתברכאן ביומא שביעאה. ובגניי כד מאן
דאיהו בדרגא דמהימנותא בעי לסדרא פתורא ולא תקנא סעודתא בליליא דשבתא בגין דיתברך
פתוריה כל אינון שיתא יומין דהא כההוא ומנא אודמן ברכה לאתברכא כל שתא יומין דהא כההוא
ומנא אודמן ברכה לאתברכא כל שיתא יומין דשבתא וברכתא לא אשתכח בפתורא ריקנייא ועל
כד בעי לסדרא פתוריה בליליא דשבתא בנהמא ובמזוני. רבי יצחק אמר אפילו ביומא דשבתא נמי.
רבי יהודה אמר בעי לאתענגא בהאי יומא ולמיכל תלת סעודתי בשבתא בגין דישתכח שבעה
וענוגא בהאי יומא בעלמא. רבי אבא אמר לאודמנא ברכתא באינון יומין דלעילא דמתברכאן מהאי
יומא. והאי יומא מלייא רישיה דועיר אנפין מטלא דנחית מעתיקא קדישא סתימא דכלא ואטיל
לחקלא דתפוחין קדישין תלת זמני מכד עייל שבתא בגין דיתברכון פלהו כחדא ועל דא בעי בר
נש לאתענגא תלת זמני אליו דהא כהא תלייא מהימנותא דלעילא בעתיקא קדישא ובועיר אנפין
ובחקלא דתפוחין ובעי בר נש לאתענגא בהו ולמחדי בהו. ומאן דגרע סעודתא מניהו אחויו פנימותא
לעילא ועונשיה דההוא בר נש סגי. בגיני. כד בעי לסדרא פתוריה תלת זמני מכד עייל שבתא ולא
ישתכח פתוריה ריקנייא ותשרי ברכתא עליה כל שאר יומי דשבתא ובהאי מלה אחויו ותלי
מהימנותא לעילא:

Yosef Le-Chok

יוסף לחוק

Ethical Teaching:

מוסר

Anthologized

מלוקט

If the desire to correct that which he
blemished in the sign of the holy covenant
entered one's heart, and he opens his eyes to
realize that he was unfaithful to his Creator,
G-d forbid, to the point of destroying his
soul, then he should be meticulous in reciting
each and every blessing properly. He must
recite the blessing calmly and not, G-d forbid, skip G-d's Name or the words “King of the
Universe” or the like. For, if a person recites blessings improperly, his sin is too great to bear;

אם עלה על לבו לב טהור לתקן אשר פגם
באות ברית קדש ויפקח עיניו כי המרה
את בוראו חס ושלום עד להשחית נפשו.
יזוהר בכל ברכה וברכה בתקונה ויברך
בנחת ולא ידלג חס ושלום הזכרת ה' או
מלך העולם וכיוצא כי מלבד שגדול עונו

and he is stealing from G-d and belittling His Kingship, G-d forbid. [Since G-d created all and allows us to partake of everything only through the reciting of a proper blessing.] Furthermore, because he does these evil things, he will come to seminal emissions. He will be punished for everything; for eating without a proper blessing, which is in the category of theft, and for belittling the mention of G-d's Name and Kingship. All this is accompanied by the punishment for the fact that his actions caused him seminal emissions. And defilement that comes from

one's own body is the most severe kind, and becomes a means for the other side to rule over him. Therefore, when a person recites a blessing, he must pay attention to the fact that he is blessing the Creator of the Universe, Who created him, giving him the power to do whatever he accomplishes. He must recite the blessing with awe, love, joy and great humility.

Practical Law:

Rambam, Laws of Repentance, Chapter 7

(1) It is the proper way for penitents to be extremely modest and humble. If foolish people revile them regarding their earlier actions, saying to them; Yesterday, you used to do such-and-such; yesterday, you used to say such-and-such; they should not pay attention to them. Instead, they should listen and rejoice, knowing that this is to their merit. For as long as they are embarrassed and ashamed of their past actions, they gain much merit and their level grows higher. (2) It is an absolute sin to say to a penitent; Remember your earlier actions, or to mention them in his presence in order to embarrass him, or to mention matters or subjects that

resemble this in order to remind him of past actions. All these are forbidden and are included in the Torah's prohibition of oppressing another person by means of words, as it says: "A man must not cause grief [verbally] to his fellow-Jew." (Leviticus 25:17)

מְנַשּׂא וְגוֹזֵל לֵה' וּמְזוֹלֵל בְּמַלְכוּתוֹ חָס וְשָׁלוֹם עוֹד בֵּה כִּי בְכָלל הָרַעוּת שְׁעוֹשֶׂה הוּא שָׁבָא לְיַדֵּי קָרִי וְעַל הַכֹּל עֲנוּשׁ יַעֲנֹשׁ הֵן עַל שְׂאֵכֶל בְּלֹא בְרָכָה כְּתוּבָה וְהוּא בְכָלל גּוֹזֵל הֵן עַל שְׁזוּלֹל בְּהַזְכָּרַת שֵׁם וּמַלְכוּת גַּם אֶסוּר נְלוּהָ עִמָּם עַל שְׂזוּהָ גָרַם לְבֹא לְיַדֵּי קָרִי וְחִמּוּרָה טְמֵאָה הַיּוֹצֵאת מְגוּפוֹ וְהִיָּתָה מְסֻלָּה לְסִטְרָא אַחְרָא לְמִשּׁוּל בּוֹ עַל כֵּן יִסְתַּכַּל בְּעַת שְׁהוּא מְבָרֵךְ לְמִי מְבָרֵךְ לְבוֹרֵא עוֹלָם אֲשֶׁר בָּרָאוֹ וְהוּא נוֹתֵן לוֹ כַּח כְּחַ לַעֲשׂוֹת חֵיל וַיְבָרֵךְ בִּירְאָה וְאַהֲבָה וְשִׂמְחָה וְהַכְנָעָה רַבָּה:

הלכה

הרמב"ם הלכות תשובה פרק ז

א בְּעֵלֵי תְּשׁוּבָה דְּרַבְּרָן לְהִיְתוּת שְׁפָלִים וְעַנְוִים בְּיוֹתֵר אִם חָרְפוֹ אוֹתָן הַסְּכִלִים בְּמַעֲשֵׂיהֶם הָרָאשׁוֹנִים וְאָמְרוּ לָהֶן אֲמַשׁ הֵייתָ עוֹשֶׂה כִּךְ וְכִךְ וְאֲמַשׁ הֵייתָ אוֹמֵר כִּךְ וְכִךְ אֵל יִרְגִישׁוּ לָהֶן אֶלֶּא שׁוֹמְעִין וְשִׂמְחִין וַיִּזְדַּעֲקוּ שְׂזוּ זְכוּת לָהֶם שְׁפָל זְמַן שְׁהֵם בּוֹשִׁים מִמַּעֲשֵׂיהֶם שְׁעָבְרוּ וְנִבְלָמִים מִזֶּה זְכוּתָן מְרַבָּה וּמַעֲלָתָם מִתְּגַדְּלָת: ב וְחִטָּא גְּמוּרָה הוּא לֹאמֵר לְבַעַל תְּשׁוּבָה זְכוּר מַעֲשֵׂיךְ הָרָאשׁוֹנִים אוֹ לְהַזְכִּירָם לְפָנָיו כְּדִי לְבַיִּישׁוֹ אוֹ לְהַזְכִּיר דְּבָרִים וְעַנְיִינִים הַדּוֹמְקִין לָהֶם כְּדִי לְהַזְכִּירוֹ מִזֶּה עֲשֵׂה הַכֹּל אֶסוּר וּמְזוּהָ עֲלֵיו בְּכָלל הוֹנֵיתָ דְּבָרִים שְׁהוֹזְרָה תוֹרָה עֲלֶיהָ שְׁנֵאֵמֵר (ויקרא כ"ה) וְלֹא תוֹנוּ אִישׁ אֶת עַמִּיתוֹ: